

Iets leuks bedenken voor het dier

FOTO: STUDIO ANDRÉ RUIGROK

Hoe meet je het welzijn van dieren en waar liggen de grenzen van wat kan en wat niet kan. De wetenschap houdt zich met deze vragen bezig. Ook het onderwijs verdiept zich in de kwestie: leerlingen en studenten moeten leren nadenken over dierwelzijn. Het Van Hall Instituut benoemt binnenkort een lector op dit gebied. “Je moet ergens beginnen.”

◀ **Dierenwelzijn: het onderwijs is voorloper en moet de kennis doorgeven aan het werkveld en de consument; geen makkelijke weg maar je moet ergens beginnen**

FOTO: MARIJKE VAN KERKHOVEN

◀ **Veehouderij- docent Jan Wever (mbo- Friesland)**

Dierwelzijn is voor het ministerie van LNV een beleidsthema. In het beleidsvoornemen 'Houden van dieren' formuleert de minister het richtinggevend perspectief voor het welzijnsbeleid: 'Er wordt naar gestreefd om gehouden dieren in een omgeving te laten leven waarin zij hun natuurlijk (soort eigen) gedrag kunnen vertonen. Daarvoor is een omslag nodig in de veehouderij, bij de consument, de retail, de verwerkende industrie en de overheid. Cruciaal is dat de omslag in de hele keten gemaakt wordt.' Het ministerie richt haar maatregelen dan ook op die keten. Transparantie van het productieproces moet gewaarborgd worden en welzijnsonvriendelijke productiemethoden verboden. Aan het onderwijs is in het beleidsvoornemen ook een zinnetje gewijd: 'voor het vmbo tot en met het wetenschappelijk onderwijs in de groene sector is het van belang dat dierwelzijn een belangrijk onderdeel vormt van het onderwijsprogramma.'

Rentmeesterschap

Voor de CAH in Dronten is dierwelzijn een belangrijk item. "Dat is alleen al te zien aan het aantal dierenartsen dat de laatste jaren is aangenomen", vindt Hil Bos, docent veehouderij van de CAH. Dat heeft te maken met het mogelijk maken van

"Welzijn als apart thema is niet geschikt voor onze leerlingen"

een afstudeervariant diergezondheid, vanaf het studiejaar 1995-1996. Bos: "Daar past ook het onderwerp dierwelzijn in. De dierenartsen hebben in hun opleiding al veel met ethische vraagstukken te maken gehad en vertalen dat naar het onderwijs. Het vak ethologie heeft veel belangstelling bij studenten." De CAH heeft een duidelijke visie op dierwelzijn. "Wij werken vanuit de christelijke identiteit en daarin is het begrip rentmeesterschap belangrijk. We hebben de natuur en de dieren in bruikleen en daar moeten we zo goed mogelijk mee omgaan. Daar ligt voor ons een belangrijk aanknopingspunt." Een ander belangrijk uitgangspunt ligt in de koppeling met het onderzoek, zegt Bos. "Excursies en gastdocenten moeten het contact verstevigen."

Zichtbare parameters

De opleiding Diermanagement van het Van Hall Instituut gaat nog een stapje verder, want zij vroegen een lector Dierwelzijn aan. De sollicitatieprocedure is op dit moment in volle

gang. De lector zal in het komend najaar aan de slag gaan. Fred de Jong, directeur Diermanagement, is erg blij dat hij de mogelijkheid heeft gekregen een lector te benoemen. Blij omdat de lector een brugfunctie kan vervullen tussen onderzoek en onderwijspraktijk. De Jong: "De lector zou het onderzoek, via het hbo naar de praktijk kunnen koppelen. Het zal lastig worden, want dierwelzijn is ook gekoppeld aan een economisch belang. Daarom is het nodig dat er zichtbare parameters zijn. Hoe stel je dierwelzijn vast? Daar wordt onderzoek naar gedaan en dat kun je in de praktijk gebruiken." In het huidige onderwijs in de opleiding wordt aan welzijn ook al veel aandacht besteed. Aan vragen als: wat is gedrag eigenlijk, wat is het verschil tussen het gedrag van mens en dier, wat zijn de rechten van dieren, wordt structureel aandacht gegeven. "Maar," zegt Fred de Jong, "de lector zou ervoor kunnen zorgen dat dit gemeengoed wordt in de sector. Meer begrip voor het welzijn van dieren leidt volgens mij tot p.r. voor de sector en het onderwijs."

FOTO: MARIJKE VAN KERKHOVEN

▲ Fred de Jong (directeur Diermanagement Van Hall)

“De lector kan een brugfunctie vervullen tussen onderzoek en onderwijs”

Dubbele moraal

Die stap is echter groot, beseft ook De Jong. “Met het mbo ligt al een enorme kloof. Ik voel daar nog veel weerstand tegen het opnemen van dierwelzijn in het curriculum. Die strijd moet eerst nog gestreden worden. Natuurlijk is de veehouder trots op zijn dieren, maar het is ook zijn boterham. Daarnaast is er de consument met zijn dubbele moraal: de dieren moeten het goed hebben, maar het vlees mag niet te duur zijn. Voorlichting zou daar een grote rol in moeten spelen, denkt hij. “De consu-

ment moet beter gaan beseffen wat het betekent dat stukje vlees op tafel te krijgen. In het onderwijs zijn we voorlopers en we moeten onze kennis doorgeven aan het werkveld en de consument. Het is geen makkelijke weg, maar je moet ergens beginnen.”

Niet geschikt

De buur van het Van Hall Instituut is AOC Friesland. Een van de opleidingen op het mbo is Veehouderij. Veel van de leerlingen hebben thuis een eigen bedrijf. Jan Wever is er al vele jaren docent Veehouderij. “Welzijn is als apart thema niet geschikt voor onze leerlingen”, stelt hij. Een lessenreeks of een thema dierwelzijn zit dan ook niet in het curriculum van de opleiding. “Maar het komt natuurlijk wel aan de orde”, zegt Wever. “Echt beleid op het gebied hebben we niet en ook geen speciale projecten. Nadenken over welzijnsvraagstukken is het beste wat we kunnen bereiken”, vult afdelingsdirecteur Wiebe Kaldeway aan, “moeten geeft weerstand.” De mening van de leerlingen over dierwelzijn verschilt, er is echter één overeenkomst: ze hebben allemaal een aversie tegen regelgeving, vertelt Wever. Toch probeert hij in zijn lessen zoveel mogelijk onderwerpen op het gebied ter discussie te stellen. “Het aanbrengen van oormerken bijvoorbeeld, daar moet toch een betere oplossing voor te vinden zijn.” Ook over natuurlijk gedrag is discussie mogelijk, vindt Wever. “De natuur is hard, dat realiseert ook niet iedereen zich. Maar je kunt wel een natuurlijke invulling proberen te geven, maar is dat ook praktisch haalbaar? Tegen dat soort vragen loop je op.”

Discussie aangaan

“Heel erg belangrijk”, reageert Kees Janse van het Groenhorst College in Barneveld op de vraag hoe belangrijk dierwelzijn voor de instelling is in het onderwijs. Veehouderij, Paardenhouderij en Dierverzorging zijn de mbo-opleidingen die het Groenhorst College in Barneveld verzorgt. Kees Janse is docent dierverzorging op de opleidingen dierverzorging en veehouderij. De school benadert het onderwerp dierwelzijn apart, maar het loopt ook als rode draad door de

opleidingen heen. “Ons uitgangspunt”, licht Janse toe, “is het streven van de mens om dieren zoveel mogelijk natuurlijk gedrag te laten vertonen. Zo benaderen we het bij onze leerlingen.” De school vult dat in via de lesstof, in opdrachten bij stages en door een kritische houding bij leerlingen aan te leren. Leerlingen komen vaak met een heel zwart wit beeld binnen, vindt Janse. “Ze willen ‘gewoon leuk’ met dieren omgaan. Vaak zie je dat ze na de stage genuanceerder gaan denken. In een dierenwinkel komen ze bijvoorbeeld allerlei situaties tegen: vogels bij de deur (tocht), konijnen in de zon (te wam), dieren die te koop worden aangeboden (ziektes binnenhalen). Ze zien dan de beperkingen in de realiteit, maar kunnen ook de discussie aangaan. In de lessen vind ik het belangrijk dat ze met argumenten leren discussiëren.”

Verheugen

Kees Janse vindt het jammer dat onderzoeksresultaten niet structureel doorstromen naar het onderwijs. Onderzoek bijvoorbeeld van de vakgroep Dier en Maatschappij van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. Daar bezet Berry Spruijt de leerstoel Ethologie en Welzijn. Een dag in de week is hij werkzaam in Wageningen, de rest van de week is hij beschikbaar voor de Faculteit Diergeneeskunde. Het in objectieve termen beschrijven van welzijn en de vraag hoe dat te meten zijn de zaken waar hij zich mee bezighoudt. Spruijt: “Bij geneeskunde en biologie is al lang veel bekend over bijvoorbeeld stress. Mijn taak is het overhevelen van die kennis naar in de praktijk gehouden dieren. Dieren worden voor onderzoek naar stress altijd gebruikt, maar we willen nu die kennis voor de dieren zelf gebruiken.” Stereotype gedrag, agressie, apathie en zelfbeschadiging zijn voorbeelden van negatieve indicatoren die meestal in beeld zijn als er over dierwelzijn wordt gesproken. We komen als mensen in actie als deze zaken aan de orde zijn. De vakgroep Dier en Maatschappij zoekt een andere insteek. Spruijt: “Als die negatieve factoren niet voorkomen, gaat het dan goed met het dier? Het negatieve is makkelijk te herkennen, het positieve niet altijd. Ons onderzoek richt zich onder

andere op het vaststellen of een dier zich ook ergens op kan verheugen.”

Spelgedrag

Iedereen weet dat mensen die nergens plezier aan beleven op zijn minst naar depressiviteit neigen. Een dier dat niets leuks heeft, zal zich ook bepaald niet happy voelen. Iets leuks wordt extra leuk als je er ook nog eens van tevoren op kunt verheugen. De tests die de vakgroep van Berry Spruijt uitvoert zijn er dan ook op gericht om vast te stellen of een dier zich ergens op kan verheugen. Op die manier is het leven van dieren prettiger te maken, denkt Spruijt. “Als een dier alleen gehuisvest moet zijn, kun je bijvoorbeeld iets leuks bedenken om het leven te veraangename[n]”. Zijn visie op dierwelzijn is dan ook dat je chronische stress moet voorkomen en dingen moet laten gebeuren die wel aangenaam zijn. “Voor jonge dieren kunnen dat bijvoorbeeld mogelijkheden voor spelgedrag zijn, maar het betekent ook dat je dieren zoveel mogelijk het gedrag moet laten vertonen dat voor het dier noodzakelijk is. Varkens moeten kunnen wroeten, kippen moeten kunnen pikken.”

Popie jopie verhaal

Dat het Van Hall Instituut het dierwelzijn in het onderwijs betreft middels het aanstellen van een lector kan Spruijt alleen maar toejuichen. Toch is hij niet alleen maar positief over deze ontwikkeling. “Ik vraag me af in hoeverre p.r. overwegingen hier een rol in spelen. Natuurlijk, je maakt de doorstroming naar de universiteit misschien makkelijker, dat is goed. Maar ik ben bang dat als dit teveel te maken heeft met de werving van studenten het teveel een popie jopie verhaal wordt. Ik zou het erg vinden als de indruk ontstond dat dit een kletsvak is: ‘leuk, je kunt hier welzijn doen’. Dat zou het vak niet ten goede komen.” ∞

Marijke van Kerkhoven